

2020 йил IV чораги учун иқтисодийдаги ўзгаришлар таҳлили

Институционал ўзгаришлар

Октябрь

2020 йилнинг октябрь ойида Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 3 апрелдаги “Коронавирус пандемияси даврида аҳоли, иқтисодий тармоқлари ва тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони ижросини таъминлаш мақсадида “Ўзбекистон Бизнесни ривожлантириш” уюшмаси ташкил этилди.

Уюшманинг вазифалари этиб мамлакатимиз тадбиркорларининг пандемия шароити натижасида юзага келган муаммоларини бартараф этишга қўмаклашиш, ишбилармонларнинг жаҳон бизнес стандартларига фаол трансформация жараёнларини амалга ошириш, яширин иқтисодийни қисқартиришга қўмаклашиш, рақамли иқтисодийга тадбиркорлик субъектларини трансформация қилиш каби устувор вазифалар белгиланган¹.

Ноябрь

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 10 ноябрдаги “Ўзбекистон Республикаси Пиллачилик ва қорақўлчиликни ривожлантириш қўмитаси фаолиятини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 705-сонли Қарорига кўра Ўзбекистон Республикаси Пиллачилик ва қорақўлчиликни ривожлантириш қўмитаси ташкил этилди.

Қўмита пиллачилик ва қорақўлчиликни ривожлантириш соҳасида ягона давлат сиёсатини амалга оширувчи, шунингдек, ушбу тармоқларни ягона илмий-техник сиёсатни юритган ҳолда, мувофиқлаштирилган тарзда ривожлантиришни таъминловчи давлат бошқаруви органи ҳисобланади.

Қўмитанинг асосий вазифалари қуйидагилардан иборат этиб белгиланди²:

– пиллачилик ва қорақўлчиликни ривожлантириш соҳасида ягона давлат сиёсати амалга оширилишини, шунингдек, ушбу тармоқларни ягона илмий-техник сиёсатни юритган ҳолда, мувофиқлаштирилган тарзда ривожлантиришни таъминлаш;

– тут плантациялари ва яйловларнинг қатъий ҳисобини юритиш ва фондини ўрганиш, шунингдек, пиллачилик ва қорақўлчиликни ривожлантириш учун озуқа базасини яхшилаш;

– ипак қуртининг ва қорақўл зотли қўйларнинг юқори даражада маҳсулдор наслларини жорий қилиш;

– пилла ва қорақўл терисидан тайёр маҳсулот ишлаб чиқариш мақсадида хом ашё тайёрлаш ва уни қайта ишлаш учун қулай шароитлар яратиш;

– маркетинг тадқиқотларини ўтказиш ҳамда ипак ва қорақўлдан тайёрланган маҳсулотларни, энг аввало, ташқи бозорларда сотишга қўмаклашиш;

– пиллачилик ва қорақўлчилик билан шуғулланувчи тадбиркорлик субъектларига ўз фаолиятини кенгайтириш, кластерлар ташкил этиш ва маҳсулотни экспорт қилишда ҳар томонлама ёрдам бериш.

Декабрь

2020-йил 17 декабрда Вазирлар Маҳкамасининг 793-сонли қарорига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Давлат активларини бошқариш агентлиги ҳузуридаги Бўш турган объектлардан самарали фойдаланишни ташкил этиш маркази тўғрисидаги Низом тасдиқланди. Бўш турган объектлар маркази Ўзбекистон Республикаси Президентининг

¹ <https://uza.uz/uz/posts/ozbekiston-biznesni-rivozhlantirish-uyushmasi-tashkil-etildi>

² <https://lex.uz/docs/5130468>

2020 йил 1 июлдаги “Бўш турган объектлардан самарали фойдаланишни ташкил этиш ва ахборот-коммуникация технологияларини кенг жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4771-сонли қарорига мувофиқ ташкил этилган эди. Тасдиқланган Низомга кўра Марказ ва унинг ҳудудий бошқармалари қуйидаги соҳаларда фаолият олиб боради:

- бўш турган объектларни аниқлаш ва ҳисобини юритиш;
- бўш турган давлат мулки объектларини сақлаш ва улардан самарали фойдаланиш, шу жумладан давлат мулки объектларини ижарага беришни ташкил этиш;
- ижарага берилган давлат мулки объектларини ва уларни ижарага беришдан тушадиган маблағларни ҳисобга олиш ва уларнинг мониторингини олиб бориш;
- ижарага берилган давлат мулки объектларидан мақсадли фойдаланилишини ва уларнинг сақланишини, шунингдек, ижара тўлови ўз вақтида ва тўлиқ тўланишини назорат қилиш;
- давлат муассасалари (корхоналари)га бириктирилган давлат мулки объектларидан самарали фойдаланилиши ва уларнинг сақланишини белгиланган тартибда текшириш;
- давлат муассасалари (корхоналари)га оператив бошқарув ҳуқуқи билан берилган давлат мулки объектларининг ортиқча қисмини, шунингдек, фойдаланилмаётган ёки мақсадсиз фойдаланилаётган давлат мулки объектларини олиб қўйиш;
- Қурилиш соҳасида назорат инспекцияси хулосасига асосан яроқсиз деб топилган давлат мулки объектларини бузиш тўғрисида қарор қабул қилиш;
- бўш турган хусусий мулк объектларини уларнинг мулкдорлари ихтиёрига кўра ижарага берилишида ҳар томонлама амалий ёрдам кўрсатиш³.

Иқтисодиётдаги ўзгаришлар

Октябрь

2020 йил 9 октябрда Fitch Ratings халқаро рейтинг агентлиги эълон қилган Ўзбекистон Республикасининг суверен кредит рейтинги тўғрисидаги ҳисоботга кўра мамлакатимизнинг суверен кредит рейтинги ўзгаришсиз ВВ- (барқарор) даражасида қолди. Ҳукуматнинг барқарор баланси, мўътадил ҳукумат қарзи ва ўсиш суръатлари мамлакатимизнинг суверен кредит рейтингини қўллаб-қувватловчи омиллар қаторига киритилган. Институционал ва бошқарув даражаларининг заифлиги, юқори инфляция ва аҳоли жон бошига тўғри келадиган ялпи ички маҳсулот республика кредит рейтингини чекловчи омиллар сифатида қайд этилди. Ҳисоботда Ўзбекистоннинг ёш аҳолиси, юқори миқдордаги сармоялар ва таркибий ислохотлар дастури инқироздан кейинги ижобий ўсишга олиб келиши таъкидланган.

Ноябрь

2020 йил ноябрь ойида Ўзбекистон тарихида илк маротаба халқаро молия бозорларида миллий валютада 2 трлн. сўм ҳажмида суверен облигациялар жойлаштирди. Инвесторлар таклифларига биноан 750 млн. долл. миқдордаги суверен халқаро облигацияларни 2 траншда 10 йиллик муддат билан АҚШ долларида ва 3 йиллик муддат билан ўзбек сўмида чиқариш ва Лондон фонд биржасида жойлаштириш бўйича бошланғич фоиз ставкалар, мос равишда, 4,25% атрофида ва 15,25% атрофида белгиланди. Буюртмалар жойлаштирилгандан кейин, уларнинг ҳажми икки соат ичида доллар ва сўмдаги облигациялар учун мос равишда, 1,6 млрд. долл. ва 1,9 трлн. сўмни ташкил этди.

Савдо яқунлари бўйича, халқаро облигацияларнинг ҳажми ва фоиз ставкалари қуйидагича белгиланди:

³ <https://lex.uz/docs/5170980>

– 10 йиллик АҚШ доллари транши: 555 млн. долл. 3,7% купон билан (дастлабки фоиз ставкадан 0,55% паст);

– 3 йиллик ўзбек сўми транши: 2 трлн. сўм 14,5% купон билан (дастлабки фоиз ставкадан 0,75% паст)⁴.

Ноябрь ойида Ўзбекистон 107та мамлакат иштирок этган *Глобал очлик индексида* (Global hunger index) 2019 йилдагидан 18 поғона юқорилаб, ушбу индекс бўйича энг яхши мамлакатлар рўйхатига кирди. Ўзбекистон мазкур рейтингда энг яхши деб топилган 47та мамлакат қаторида – 6,7 балл билан 30-ўринни эгаллаган. 2019 йилда мамлакат 10,7 балл билан 48-ўринни банд этганди.

Унда 9,9гача балл тўплаганлар очлик даражаси паст, 10,0дан 19,9гача балл тўплаганлар очлик даражаси ўртача, 20,0дан 34,9гача балл тўплаганлар очлик даражаси жиддий, 35,0дан 49,9гача балл тўплаганлар очлик даражаси хавотирли, 50,0дан юқори балл тўплаганлар очлик даражаси ўта қўрқинчли мамлакатлар рўйхати шакллантирилган.

Шунингдек, ушбу индекс ҳар бир мамлакат учун тўртта кўрсаткични жамлаш орқали аниқланади:

- тўйиб овқатланмайдиган аҳоли улуши;
- беш ёшгача бўлган вазни меъеридан паст болалар улуши;
- беш ёшгача бўлган бўйи меъеридан паст болалар улуши;
- беш ёшгача бўлган болаларнинг ўлим даражаси.

2020 йил ноябрь ойида эълон қилинган Буюк Британиянинг Legatum Institute томонидан ҳар йили тайёрланадиган *Фаровонлик индекси* бўйича Ўзбекистон 97-ўринни эгаллади. Яъни, 2019 йилдаги (102-ўрин) натижалар билан солиштирганда 5 поғона юқorigа кўтарилди. Ўзбекистон илк бор ушбу индексга 2010 йилда киритилган бўлса, ўтган 10 йил давомида 10 поғонага кўтарилган. Мамлакат 2016 йилда 106, 2017 йилда 107, 2018 йилда 105-ўринни эгаллаган эди.

Ўзбекистон ушбу индексда ижтимоий капитал (20), соғлиқни сақлаш (43) ва хавфсизлик (52) мезонлари бўйича юқори натижаларни қайд этган. Экологик муҳит (157), шахсий эркинлик (147) ва давлат бошқаруви (136) эса мамлакатнинг энг ёмон жиҳатлари сифатида қайд этилган.

Ушбу рейтингда мамлакатлар 9 мезон бўйича таққосланади. Булар – иқтисодий ривожланиш даражаси, бизнес муҳити, давлат бошқаруви самарадорлиги, таълим, соғлиқни сақлаш, хавфсизлик ва шахсий эркинлик, ижтимоий капитал ва экологик муҳитни ривожлантириш.

Рейтингнинг кучли бешлигидан Дания, Норвегия, Швейцария, Швеция, Финляндия ўрин олган бўлса, Марказий Осиёнинг бошқа мамлакатлари – Қозоғистон 62-ўринни, Қирғизистон 90-ўринни, Туркменистон 109-ўринни, Тожикистон 112-ўринни банд этган.

Базель давлат бошқаруви институти ҳисоботига кўра, Ўзбекистон *Пул юшига қарши кураш индексида* 43-ўринни эгаллади. Рейтингда биринчи ўринни Афғонистон эгаллаган. Ундан кейинги ўринларда Гаити (2-ўрин) ва Мьянма (3-ўрин) қайд этилган. Рейтингда Россия 52-ўрин, Туркия 41-ўрин, Украина 67-ўрин, Қозоғистон 73-ўринни эгаллаган.

Базель давлат бошқаруви институти мутахассислари томонидан 141 мамлакатда жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштиришга ва терроризмни молиялаштиришга қарши курашиш соҳасида кўрилган чоралар самарадорлиги ўрганилган. Рейтингда энг қуйи поғоналарда турган давлатда ноқонуний пулларни легаллаштириш даражаси паст ҳисобланади.

⁴ <https://telegra.ph/%D0%8Ezbekiston-Respublikasi-Moliya-vazirligi-navbatdagi-suveren-hal%D2%9Baro-obligaciyalarning-boshlan%D2%93ich-foiz-stavkasini-ehlon-%D2%9Bildi-11-19>

Декабрь

2020 йил 11 декабрда Олий Евроосиё иқтисодий кенгашининг видеоанжуман шаклидаги йиғилиши бўлиб ўтди. Саммит кун тартибига мувофиқ Ўзбекистон Республикасига ЕОИИ ҳузуридаги кузатувчи давлат мақомини бериш масаласи кўриб чиқилди, шунингдек, бирлашма доирасидаги кўп қиррали ҳамкорликни янада ривожлантиришнинг долзарб жиҳатлари муҳокама қилинди. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М. Мирзиёев ўз нутқида ЕОИИ мамлакатлари Ўзбекистоннинг табиий савдо шериклари эканлигини, давлатларнинг транспорт коммуникациялари ва инфратузилмаси чуқур интеграциялашгани ва ўзаро яқиндан боғланганлигини таъкидлади. Олий Евроосиё иқтисодий кенгашининг йиғилиши якунида Ўзбекистон Республикасига ташкилот ҳузуридаги кузатувчи давлат мақоми берилди.

Халқаро иқтисодий ташкилотлар билан алоқаларни кенгайтириш Ўзбекистон учун иқтисодий ривожланишнинг устувор йўналишларидан бири бўлиб қолмоқда. Ушбу масалани Ш.М. Мирзиёев Олий Мажлисга Мурожаатномасида ҳам таъкидлади. 2021 йилда Жаҳон савдо ташкилотига аъзолик масаласи ҳамда Европа Иттифоқи билан кенг камровли ҳамкорлик бўйича ишларни фаоллаштириш лозимлиги қайд этилди.

Стратегик режалаштириш ҳамда макроиқтисодий параметрлар прогнозларини ишлаб чиқиш масалалари бўйича лойиҳа томонидан тайёрланди